

ГУМАНІТАРНІ ЧИННИКИ РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Гуманітарні чинники в органічному поєднанні з макро-, мікро-економічними, політичними та соціально-психологічними чинниками здатні надати нові відчутні імпульси розвитку суспільства на інноваційній моделі¹. Гуманітарні чинники (від лат. — *humanitas* — людський) — це ті, що пов'язані з дослідженням проблеми² розвитку людського суспільства.

Метою даного дослідження є виявлення впливу гуманітарних чинників на регулювання кредитної діяльності банків в Україні. Відповідно до мети автор ставить завданням дослідження відповідь на наступні питання: формулювання гуманітарних чинників регулювання кредитної діяльності банків та оцінка їх впливу на загальний розвиток нашої країни.

Незалежна Україна відсвяткувала своє 13-річчя. Але незважаючи на початкові прогнози, порівняно потужний економічний, людський і природний потенціал, Україна не належить до лідерів у групі країн з перехідною економікою. Приклад країн-лідерів з цієї групи засвідчує, що розв'язання економічних проблем слід шукати не лише в економічній, а й у суміжних площинах³. Достатньо переглянути періодичні публікації на тему регулювання кредитної діяльності банку, щоби засвідчити відсутність належної уваги до проблеми гуманітарних чинників. Практично всі публікації стосуються глобальних питань щодо посилення фінансового впливу держави на регулювання економіки в цілому, регулювання кредитних відносин в контексті економічної власності, фінансових інструментів державного регулювання кредитної діяльності банку та підтримки інноваційної сфери.

Гуманітарними чинниками є філософські, історичні, соціально-економічні та правові чинники. Саме за такою класифікацією спробуємо дослідити регулювання кредитної діяльності банків із гуманітарної позиції. Але, слід зазначити, що кожний із складових

¹ Вступне слово Леоніда КУЧМИ на науково-практичній конференції «Утвердження інноваційної моделі розвитку економіки України», 20.02.03, 10:44, <http://www.president.gov.ua>.

² Словник іншомовних слів, під ред. О. С. Мельничука, К. — Академія наук УРСР, 1974 р., С. 187.

³ Джеральд М. Майєр, Данієла Олесневич, «Міжнародне середовище бізнесу: конкуренція та регулювання у глобальній економіці», пер. з англ. — Л.: Либідь, 2002, С. 486.

гуманітарного виміру має торкатися кожної конкретної людини, що живе в Україні, її особистого добробуту та рівня життя, гідного людини.

Філософські чинники. Результатом філософського погляду має бути окреслення форми суспільної свідомості, що виробляє загальний цілісний погляд на регулювання кредитної діяльності банку та методологічних принципів, що покладені в основу регулювання цієї діяльності.

Україна проголосила себе державою, що будує соціально-орієнтовану ринкову економіку, де економічне законодавство має відповідати європейським нормам. Безперечно, основою цих змін має бути розширення сфери фінансування та кредитування економіки через зміцнення банківської системи України. Кого? Чому? Як? Де? Коли? кредитувати — відповідь на ці питання, на тверде переконання автора, мають підкорятись суворим правилам етики та моралі.

Історичні чинники. Суспільний розвиток людства завжди супроводжувався розвитком грошово-кредитних відносин. Кожна країна будує свою суспільно-економічну систему з огляду на історичні та культурні особливості, національний менталітет, обрану систему цінностей, релігійні традиції. Немає готових рецептів і рекомендацій стосовно використання тих чи інших варіантів розвитку економіки, ступеня втручання держави в економічну діяльність у кожній окремії країні¹.

Соціально-економічні чинники. Основним джерелом кредитних ресурсів у всіх розвинутих країнах є населення. З 1996 по 2002 р. ВВП на душу населення зросло в 2,8 рази (з 1595 грн до 4576 грн). За цей самий період, грошові доходи на душу населення зросли в 4,2 рази (з 788,7 грн до 3389 грн). В той же час грошові витрати та заощадження населення збільшились майже в 5,4 рази (з 762,2 грн до 4097,8 грн)².

З 1996 по 2002 р. населення України суттєво змінювало напрями своїх заощаджень. Так, до 1998 р. спостерігалось зростання заощаджень населення в іноземній валюті (з 96 грн у 1996 р. до 192 грн на душу населення), тоді як до 2002 р. відбувся різкий спад (з 98 грн на душу населення у 1999 до 6,5 грн — у 2002 р.). В свою чергу динаміка депозитних вкладів населення в іноземній валюті має тенденцію до зростання (з 5 грн у 1996 р., до 158 грн у 2002 р.), що сві-

¹ Джеральд М. Майєр, Данієла Олесневич, «Міжнародне середовище бізнесу: конкуренція та регулювання у глобальній економіці», пер. З англ. — Л.: Либідь, 2002, С. 486.

² Моніторинг макроекономічності та галузевих показників — К.: Видавництво ПП «ЕКМО», 2002, табл. 1.1, 10.9, 10.10.

дчить про довіру населення до банківської системи України. Але головним напрямком заощаджень населення є депозити в гривнях (96 грн на душу населення у 1996 р., 237 грн — у 2002 р.).

Правові чинники. Кредитна діяльність банків як складова діяльності банківської системи потребує постійного функціонального зв'язку з банківськими системами різних країн. Тому головним правовим чинником регулювання кредитної діяльності банків є застосування загальних стандартів Базельського комітету, що отримав широке визнання та авторитет як орган ефективного міжнародного співробітництва¹.

Г. І. Андрєєва

Українська академія банківської справи, м. Суми

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПРУДЕНЦІЙНОГО НАГЛЯДУ ЗА ІПОТЕЧНИМ КРЕДИТУВАННЯМ В УКРАЇНІ

Як відомо, головною метою банківського нагляду є захист інтересів вкладників та забезпечення стабільності банківської системи. Пруденційний (розумний) нагляд передбачає систему мір, при якій органи нагляду, на підставі вимог законодавства, забезпечують стабільну роботу кредитної організації, не втручаючись в її оперативну самостійність до появи потенційної або реальної загрози інтересам кредиторів та вкладників.

В наш час у більшості країн існують тривкі основи нагляду за банківським іпотечним кредитуванням, які спираються на принципи, розроблені Комітетом по банківському нагляду та регулюванню (м. Базель). Європейські пруденційні стандарти частково відображають загальні принципи пруденційного нагляду, прийняті Базельським комітетом з питань банківського нагляду. Двадцять п'ять принципів ефективного банківського нагляду, встановлених Базельським комітетом, можна розподілити на вісім категорій:

- 1) передумови ефективного банківського нагляду;
- 2) критерії ліцензування та затвердження структурних змін;
- 3) пруденційні положення та вимоги;
- 4) методи безперервного банківського нагляду;
- 5) інформаційні вимоги;
- 6) повноваження органів нагляду;
- 7) транскордонна банківська діяльність;

¹ Н. Ю. Ерылева Международное банковское право, м.: «Инфра-М», 1998, С. 20.